

Aan: Kamercommissie Infrastructuur en Waterstaat

Van: dr. G.O. van Veldhuizen, burgemeester Enschede

Datum: 26 september 2019

Onderwerp : Bijdrage rondetafelgesprek Afvalimport d.d. 1 oktober 2019

Inleiding

Het belang van grensoverschrijdende samenwerking is door de gemeenten in het Euregio-gebied^{1,2)} al vroeg onderkend om de ontwikkeling van welvaart en welzijn in het gebied dat o.a. Twente, Achterhoek en Münsterland omvat te ondersteunen en te versterken. Wij hebben in Twente al langere tijd ervaring met het scheiden en verbranden van afval ipv storten.

Als leverancier van grondstoffen en (tussen)producten ligt centraal tussen de Randstad en het Ruhrgebied met binnen een straal van 500 km agglomeraties als Londen, Parijs en Berlijn en een totaal verzorgingsgebied voor ruim 150 miljoen mensen. In de transitie naar een circulaire economie is het belangrijk om samenwerking te versterken en ketens te ontwikkelen en in stand houden zeker in de perifere gebieden van de grensregio's. Dit geldt ook voor afvalbeheer en de productie van duurzame energie en het terughalen en in de kringloop houden van (secundaire) grondstoffen.

De gemeenten in Twente en de Stadt Münster hebben dit belang onderkend en zijn een communale samenwerking gestart om samen met Twence, het publieke afvalbeheerbedrijf van de Twentse gemeenten, en het Abfallwirtschaftsbetriebe van de Stadt Münster in de Euregio de efficiënte afvalbeheerstructuur te versterken. De wens op langere termijn is dat Munster aandeelhouder wordt in Twence.

Samenwerking in de Euregio

De samenwerking voor een periode van minimaal 10 jaar tussen de gemeenten in Twente en Stadt Münster is op 13 december 2018 vastgelegd op grond van de overeenkomst van Isselburg-Anholt van 23 mei 1991 inzake grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederland en Duitsland.

Dit past in het staande beleid van LAP3³⁾: "Nederland zet zich in om ervoor te zorgen dat lidstaten met elkaar samenwerken om de beschikbare afvalverbrandingscapaciteit in de regio optimaal te benutten."

De samenwerking biedt de Stadt Münster (die een nauwe samenwerking kent met Enschede) zo de gelegenheid de focus te leggen op het scheiden van het huishoudelijk restafval in te recyclen deelstromen en reststromen die energetisch verwerkt kunnen worden bij de duurzame afvalenergiecentrales van Twence.

Ten behoeve van de energetische verwerking van het afval van Stadt Münster bij Twence, is destijds een importtoestemming verleend. Verlenging daarvan is aangevraagd. Er is dus feitelijk geen sprake van verzoek tot toestemming voor import van een nieuwe afvalstroom, maar voortzetting van een reeds bestaande situatie.

De onderhavige publieke grensoverschrijdende samenwerking is gebaat bij continuïteit en rechtszekerheid.

Dat geldt niet alleen voor de betrokken overheden, maar ook in maatschappelijk opzicht. Hiervoor is een consequent en betrouwbaar beleid van de Nederlandse overheid, mede in het licht van het Verdrag van Anholt, van doorslaggevende betekenis. Dat beleid staat overigens onder directe

invloed van het Europese recht dat gelukkig reeds belangrijke waarborgen biedt voor de overbrenging van afval ter nuttige toepassing.

De Twentse gemeenten en de Stadt Münster willen voorkomen dat de constructieve en succesvolle communale samenwerking, en daarmee de verwezenlijking van de hiervoor beschreven doelen en (milieu/duurzaamheids)voordelen van de samenwerking, in de Euregio hierdoor nadelig wordt beïnvloed of zelfs tot een einde komt.

Naast de levering van elektriciteit aan het net is er ook sprake van levering van warmte aan het stadsverwarmingsnet van o.a. de steden en levering van stoom ten behoeve van de zoutproductie van Nouryon in Hengelo.

Op deze wijze blijft de mogelijkheid aanwezig om in combinatie met de bio-energiecentrale van Twence een uitgebreider warmtenet in Twente te realiseren om de doelstellingen uit het klimaatakkoord die moeten worden vertaald in een Regionale Energie Strategie voor Twente te ondersteunen en meer stoom te leveren voor de zoutproductie van Nouryon. Het gebruik van laagcalorisch aardgas uit Slochteren door het bedrijf kan dan eerder worden beëindigd.

De gemeenten in Twente die de focus hebben gelegd op de intensivering van de gescheiden inzameling van deelstromen kunnen zo complementair de levering van duurzame energieproductie in Twente vergroten. Tevens geeft de samenwerking ruimte om de beschikbare capaciteit van installaties in Hengelo en Münster beter te benutten. Op deze wijze blijven secundaire grondstoffen en duurzame warmtebronnen beschikbaar voor de Euregio.

Importheffing contraproductief voor ontwikkeling grondstoffenbeheer in Europa

Het heffen van afvalstoffenbelasting op het verbranden van buitenlands afval in Nederland zal niet bijdragen aan de recyclingdoelen in Nederland of Europa. De samenwerking in het Euregio-gebied laat zien dat het brandbaar restafval dat bij Twence ter verwerking wordt aangeboden afkomstig is van een scheidingsinstallatie waarbij de bruikbare grondstoffen al uit het huishoudelijk afval van Münster zijn gesorteerd. Ook staat een dergelijke heffing op zeer gespannen voet met de grensoverschrijdende samenwerking op gebied van circulaire economie die een plek heeft gekregen in de met het Rijk gesloten Regiodeal.

Een vergelijkbare situatie is aan de orde bij de verwerking van buitenlands restafval in andere afvalenergiecentrales in Nederland zoals bij scheidingsresiduen uit Engeland die anders daar gestort moeten worden vanwege het ontbreken van voldoende verwerkingscapaciteit.

Sterker nog er is onvoldoende capaciteit voor recycling en energetische benutting van reststromen in veel Europese landen. In Engeland is er nog minimaal 6 tot 8 miljard pond⁵⁾ aan investeringen in recycling en afvalenergiecentrales nodig om het storten van afvalstromen te kunnen minimaliseren.

In de Europese Unie is additionele behandelcapaciteit nodig⁵⁾ om te voorkomen dat residu-stromen uit recycling van afvalstromen om te voldoen aan de doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn Afvalstoffen in 2035 moeten worden gestort. Een recente inventarisatie van verwerkingstarieven in UK^{6,7)} laat zien dat een importheffing storten in UK aantrekkelijker maakt dan verbranden terwijl verbrandingstarieven een ondergeschikte rol vervullen bij de concurrentiepositie van sorteerinstallaties aldus de exploitanten.

De bestaande capaciteit van Afvalenergiecentrales (AEC's) in Nederland en Europa is derhalve onmisbaar om te voorkomen dat niet aan de stortdoelstellingen in de Europese Unie kan worden voldaan. Hiermee wordt het bovendien mogelijk om uit deze reststromen meer waardevolle (vrij toepasbare) bouwmineralen en metalen terug te winnen, zoals in Nederland met de Green Deal Bodemassen met de Rijksoverheid is overeengekomen.

Het beschikbaar stellen van een deel van de Nederlands capaciteit van AEC's geeft ruimte om zonder directe prijsdruk meer recyclingcapaciteit in Nederland te ontwikkelen voor het bewerken van afvalstromen tot geschikte (secundaire) grondstoffen. De mogelijkheid om afval uit het buitenland te verwerken beperkt zich met name tot gescheiden deelstromen enerzijds omdat gemengde afvalstromen na opslag, verdichten en transport lastig zijn te sorteren en anderzijds omdat er vanuit de EVOA-regelgeving eisen worden gesteld aan afvalstromen die vergelijkbaar van samenstelling dienen te zijn om gebruik te kunnen maken van een algemene kennisgeving. Niet onvermeld mag worden dat voor de afvalimport gebruik wordt gemaakt van trailers die anders leeg terugkeren naar Nederland nadat producten zijn afgeleverd in UK⁹⁾.

Importheffing zal de verduurzaming van de warmtevoorziening hinderen en vertragen

De ontwikkeling naar een circulaire economie waar grondstoffen hoogwaardig en zo goed mogelijk in de kringloop worden gehouden en biomassa als vervanging van fossiele grondstoffen in veel materiaaltoepassingen een belangrijke rol zal gaan vervullen zal vanwege de complexiteit van de bestaande grondstoffen- en productie-infrastructuur de nodige tijd vragen.

Bij de ontwikkeling van nieuwe kringlopen en het opwerken van restafvalstromen en deelstromen zullen residu-stromen overblijven die vooralsnog het beste in afvalenergiecentrales benut kunnen worden om zoveel mogelijk energie uit deze stromen te benutten. Zoals eerder aangegeven is de bestaande thermische capaciteit in de EU ruimschoots ontoereikend om alle residu-stromen in de EU in 2035 te kunnen verwerken.

De Nederlandse afvalenergiecentrales kunnen daarbij een rol spelen om deze residu-stromen uit Nederland en het buitenland te blijven verwerken zolang deze nog vrijkomen. Op deze wijze kan de ontwikkeling van warmte-infrastructuur worden ondersteund zolang nog geen alternatieve duurzame warmtebronnen zoals geothermie en zonthermie in voldoende mate beschikbaar zijn.

In Twente heeft Twence laten zien dat met het ombouwen van de bestaande afvalenergiecentrales en bio-energiecentrales tot warmtekrachtcentrales er bij het stadsverwarmingsnet in Enschede en bij de zoutproductie forse besparingen in het aardgasverbruik zijn gerealiseerd.

T.o.v. 2010, het jaar dat de warmte- en stoomleiding zijn aangekoppeld op respectievelijk het stadsverwarmingsnet van Ennatuurlijk in Enschede en het stoomcircuit van Nouryon (AkzoNobel), is het aardgasverbruik van deze bedrijven⁹⁾ in 2018 ruim 190 miljoen m³ lager. Twence kan meer warmte en stoom beschikbaar stellen om enerzijds meer steden in Twente te voorzien van warmte voor een warmtenetwerk en er anderzijds voor te zorgen dat Nouryon het gebruik aan laagcalorisch aardgas met vele tientallen miljoenen kubieke meters kan reduceren.

De benutting van de afvalenergiecentrales van Twence door ruimte te blijven bieden aan het gebruik van brandbare residu-stromen uit het (nabije) buitenland geeft derhalve de tijd om nieuwe technieken voor nieuwe duurzame energiebronnen te ontwikkelen die zowel door Twence als andere (energie)bedrijven op langere termijn (2030-2040) kunnen worden gebruikt in de energie-infrastructuur als het aanbod aan residu-stromen mogelijk beperkter wordt. Benutting van restwarmte door AEC's en de ontwikkeling van de circulaire economie zijn derhalve niet strijdig maar complementair om het gebruik van fossiele brandstoffen versneld te beperken.

Importheffing zal niet helpen om de verplichtingen uit het Urgenda-vonnis te halen

Zoals aangegeven zal de importheffing recycling in het buitenland niet versterken en is het onlogisch om gemengde afvalstromen in Nederland te importeren, sterker nog in het buitenland zal door meer storten van residu-stromen de omvang van de methaanemissies stijgen.

Twence laat zien dat met stoom- en warmtelevering de inzet van aardgas door bedrijven en voor huishoudens met een warmtenetwerk sterk is gereduceerd met bijbehorende reductie van broeikasgassen² en dat er nog een vergelijkbare reductie mogelijk is. De gegeven van het CBS inzake duurzame energieproductie in 2017¹⁰ laten zien dat de AEC's in Nederland met de energieproductie het gebruik van fossiele brandstoffen en de bijbehorende broeikasgasemissies meer beperken dan er door de AEC's wordt uitgestoten aan fossiele broeikasgassen¹¹.

De importheffing zal derhalve niet leiden tot emissiereducties, sterker de importheffing maakt verdere emissiereductie onmogelijk en verhindert dat vanuit de AEC's op grotere schaal CO₂ geleverd kan worden aan de glastuinbouw zodat daar geen aardgas meer ingezet hoeft te worden voor bevordering van de gewasgroei in de zomer en bovendien overgeschakeld kan worden naar duurzame warmtebronnen zonder emissies van CO₂. De facto wordt bereikt dat er minder import van aardgas nodig is als alternatief voor het aardgas uit Slochteren. Dit heeft als bijkomend voordeel dat er geen gebruik gemaakt hoeft te worden van buitenlandse aardgasbronnen die bij de winning veel hoger methaanverliezen¹² hebben dan de Nederlandse bronnen.

Importheffing zal wegen blokkeren naar de toekomst in een circulaire economie

Kortom de voorgestelde maatregel van de importheffing is niet kosteneffectief sterker deze werkt contraproductief en er zijn significante weglekeffecten in het buitenland zonder dat dit tot een sterkere economie in Nederland zal leiden en het zal de uitvoering van het klimaatakkoord in andere sectoren zowel op korte als langere termijn lastiger maken. Tot slot zal blijken dat er in de Euregio geen draagvlak is bij industrie en samenleving als de importheffing zal leiden tot hogere energiekosten bij de energietransitie, een lagere kwaliteit van afvalbeheer en verlies van werkgelegenheid. Dit draagvlak en een verduurzaming van de energievoorziening zijn op korte termijn essentieel om de transitie naar een circulaire economie mogelijk te maken. De Euregio draagt hier graag aan bij zoals met hergebruik van CO₂ van Twence voor productie van bakpoeder¹³ en de ontwikkeling van technologie om mierenzuur¹⁴ te produceren.

Samenvattend.

Een importheffing blokkeert de circulaire economie, draagt niet bij aan de verduurzaming van de warmtevoorziening, draagt niet bij aan de verplichtingen uit het Urgendavonnis en werkt contraproductief voor een goede grondstoffenbeheer.

Een importheffing voorts een einde aan een unieke grensoverschrijdende samenwerking, en leidt tot negatieve effecten op de efficiëntie en duurzaamheid van de regionale afvalverwijderingsstructuur, werkgelegenheid in en concurrentiepositie van de Euregio, onnodige transportbewegingen en zo voort.

- 1) <https://www.euregio.eu/nl>
- 2) https://www.euregio.eu/sites/default/files/downloads/EUREGIO%20INFO_web_4.pdf
- 3) https://lap3.nl/publish/pages/129531/lap3_beleidskader_totaal_19_07_2019.pdf
- 4) <https://www.suez.co.uk/-/media/suez-uk/files/publication/suez-economicschange-2019941.pdf>
- 5) <http://www.cewep.eu/cewep-capacity-calculations/>
- 6) <http://www.wrap.org.uk/sites/files/wrap/WRAP%20Commercial%20Gate%20Fees%202019.pdf>
- 7) <http://www.wrap.org.uk/sites/files/wrap/WRAP%20gate%20fees%20report%202019.pdf>
- 8) <https://www.attero.nl/upload/docs/rdf-export-report.pdf>
- 9) <https://www.emissieautoriteit.nl/onderwerpen/rapportages-en-cijfers-ets/emissiecijfers-ets>
- 10) <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2018/40/hernieuwbare-energie-in-nederland-2017>
- 11) <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2019-0020.pdf>
- 12) <https://www.thegreenquest.nl/nieuws/terugschroeven-van-de-gaswinning-leidt-tot-hogere-co2-uitstoot/>
- 13) <https://www.co2sbc.eu/news.html>
- 14) <https://www.covalenergy.com/blog-archive/>